Godina I. Sr. Karlovci, 10. novembra 1918. Broj 5.

GLASNIK NARODNOGA VEĆA

Izdaje: Odbor Narodnoga Veća

Nova država

Osniva se velika i silna jedna država. Osniva ju hrabra srpska vojska dične naše Srbije. Osniva se država Jugoslavenska — Jugoslavija, u kojoj će jedan te isti narod sa tri imena Slovenci, Hrvati i Srbi uživati istu i jednaku slobodu. „Svoja kućica — svoja slobodica“ — kaže naš narod, a što veća kuća, to je i veća sloboda, bolji i mirniji život.

Već u prvom svom proglasu, koji smo doneli u 4. broju, a koji je na nas Karlovčane uputio zamenik komandanta hrabre dunavske divizije srpske vojske g. major *Voj. Đ. Bugarski,* čitamo reči, kakve i dolikuju dičnim našim oslobodiocima, reči kojima apeluje na narod, neka zajedničkim silama poradi oko ostvarenja zajedničke nam Jugoslavenske Otadžbine. A u ovaj čas dobismo vest, da je u prestonicu naše braće Slovenaca, budućih naših sudržavljana, u lepu Ljubljanu stiglo 513 srpskih oficira i 300 vojnika, da organiziraju i tamo jugoslavensku vojsku. Druga, isto tako radosna vest javlja, da se u okolici Trsta nalazi 10.000 srpskih vojnika, dosadanjih zarobljenika, kao već organizovana vojska, i da su zauzeli oba kolodvora mesta Općine.

Eto jedni sa istoka, drugi sa zapada srpski oficiri i vojnici udaraju čvrste temelje, dižu i grade novu silnu i moćnu državu Srba, Hrvata i Slovenaca, Jugoslavensku Otadžbinu ili Jugoslaviju.

Šta je to Jugoslavija, šta su to Jugoslaveni? Moramo da se upitamo, jer mnogima nije to još jasno. Mnogi u svojoj neobaveštenosti i u svojoj ljubavi prema svom narodnom imenu kaže: Ja neću da sam Jugoslaven — ja sam Slovenac; drugi opet veli: Ja ostajem Hrvat, a treći: Ja sam samo Srbin.

To je sve lepo i tako to jeste i tako će i ostati. Srbin će ostati Srbinom, Hrvat Hrvatom, a Slovenac Slovencem. U to niko i ne dira, i ne sme da dira.

Ali: drugo je ime narodno, a drugo geografsko. Hrvat je po narodnom imenu Hrvat, Srbin je po narodnom imenu Srbin, i Slovenac je Slovenac, ali po geografskom imenu i jedan i drugi i treći jesu Jugoslaveni, svaki je od njih po geografskom imenu Jugoslaven. To je geografsko ime gdegde tako jako, da je istislo čak i narodno ime. Tako n. pr. ime Talijan ime je geografsko po zemlji, koja se geografski zove Italija. Tako da Talijan i nema svog narodnog imena. Oni su u svojoj rascepkanosti i kroz dugi niz godina robovanja i zaboravili svoje narodno ime.

Ali južni Slaveni bili su svesniji svog imena, i svaki je svoje ime sačuvao. Ni tuđa sila, ni robovanje nije uspelo da u nama uguši naše narodno ime, našu narodnu svest. Srbin je stenjao 500 godina, razapinjan na kolac, ali mu svest niko nije mogao ugušiti. Hrvati su davno izgubili svoje narodne kraljeve i došli pod vlast madžarskih pa posle austrijskih kraljeva i careva, ali su svoju svest i ime hrvatsko sačuvali. To je slično bilo i kod Slovenaca. Sva tri su se imena sačuvala, postoje i postojaće.

Drukčije stoji sa geografskim imenom. U glavnom se arijski narodi sastoje iz tri velika plemena: Romani, Germani i Slaveni. Romani su Francuzi, Talijani, Španjolci, Rumuni; Germani su Englezi, Nemci i t. d., a od Slavenskog plemena ima više naroda. Oni koji žive više na severu nego mi, a to su Rusi, Poljaci, Česi, Slovaci i Lužički Srbi zovu se u svemu svetu i u nauci Severnim Slavenima, a nas, koji smo južnije, zove sav svet i nauka, kad hoće da nas sve kratko označe, Južnim Slavenima — Jugoslavenima.

Do sad i severni i južni Slaveni nisu bili ujedinjeni. Pomislite kakve bi to dve sile bile, da su se do sada ujedinili! Ali evo dolazi hrabra srpska vojska i ostvaruje davni san naših otaca, ujedinjuje sve južne Slavene u jednu zajedničku Jugoslavensku Otadžbinu, u kojoj će svakom slobodno od sad biti zvati se Srbin, Hrvat ili Slovenac. I kad te od sad ko pita: Šta si? odgovori: kao narod ja sam Srbin, ili: ja sam Hrvat, ili Slovenac, a po državi sam Jugoslaven.

Hoće li to ime za buduću našu državu usvojiti i veliki sabor iz svih krajeva srpskih, hrvatskih i slovenački, koji će se naskoro sastati, da stvori ustav za državu i uredi sve što za nju treba, to mi ne znamo. Ali dotle je to tako, i dotle kličimo slobodno:

Živela Jugoslavija! Živeo narod Srba, Hrvata i Slovenaca. Živela srpska vojska, koja tu silnu državu stvara!

Posle praznika oslobođenja

Ulicama još vise zastave, prozori su okićeni još cvećem i zelenilom. Na pijaci još se ponosno diže slavoluk sa dobrodošlicom kralju oslobodilačke vojske i pozdravom novoj našoj državi. „Živeo kralj Petar“, „Živela Jugoslavija“, to su natpisi, ispod kojih svaki sat prođe po koji junački oficir i vojnik, čijim smo hrabrim podvizima oslobođeni.

Mi svetkujemo. Veliki je praznik Oslobođenja. Vekovima će naš narod ga ga slavi kao narodni blagdan. A kad prođe prvo oduševljenje, prva golema naša radost, onda nas čekaju dužnosti, poslovi teški i veliki. Sada još ne možemo raditi. Tereta, koji nas je vekovima tištio, lanaca, koji su nas sapinjali, nestalo je. Slobodni smo. Slobodni kao mladi soko, ogledamo se desno i levo, punim grudima dišemo slobodan vazduh i pevamo himne Oslobođenju. Hoćemo da se najpre proveselimo, da kažemo našu radost svima. A kada prođe prvo veselje, onda nas čekaju dužnosti.

Nova naša zajednička otadžbina biti će država reda i rada. U novoj državi moramo početi nov život. Sve ono, što je bilo nevaljano dosada, ne smemo preuzeti. Kao što ostavljamo mnoga dosadašnja nevaljana uređenja, tako moramo i mi sami, nekud novi, preporođeni, da uđemo u novu državu. U staroj državi sama državna vlast vaspitavala je i odgajala dobre sluge, ali se nije brinula, da vaspitava *ljude.* Ljude slobodne, čestite, koji će znati za svoje uverenje da žive, i za njega da umiru. To je naš prvi i najveći zadatak, da oslobodimo sami sebe od svega ružnog, što je u nama. Stara je država mogla postojati samo dotle, dok smo mi bili nesložni. Načelo je njezino bilo: deli i vladaj. Mesto toga mi postavljamo novo verovanje: *Ljubite se kao braća, kad ste svi sinovi jedne majke, budite i duha jednoga.*

Međusobna akcija ne sme da slabi naše snage, nego ljubav treba da ide pojačana. Sve ono, što su pojedinci drugima zla naneli pod starom državom, ostavimo, da vlasti nove države istraže, prosude, i po zasluzi kazne.

Mi se vratimo svojemu poslu. Polja naša ležala su mnoga u teške ove četiri godine neobrađena. Jaka ruka domaćinova i odraslijih muških ukućana morala je na granice carstva, da proleva krv za svojeg dušmana. Gde su nekad talasale se poljane žita, na mnogim je mestima korov pustio duboko korenje. Jake ruke naših ratara treba da korov pročiste, pa da žitnice budu opet pune u našem blagoslovljenom kraju, kao što su nekada bile.

Zemlja nas rani, od nje dolazi sva snaga. Srpska je vojska zato mogla da stiče pobedu za pobedom, jer je srpski vojnik gotovo od reda seljak. Rodna polja jesu bogatstvo države, a zdrav ratarski narod najjači njeni oslonac.

Pa zato, posle ovih slavnih dana, posle veselja, prvi nam posao mora biti, da nam njive ne ostanu na ugaru. Dovoza iz stranih država, preko mora, neće biti prvih dana, a bilo bi sramota, kada bi mi morali uvoziti ono, što može da donosi ploda na našim njivama.

Dvostrukom snagom, dvostrukim veseljem, treba da svaki ratar prione uz svoju njivu, jer ono što na njoj rodi, biti će samo naše. Naše i do Boga ničije.

Isto kao i ratari, neka i naši vinogradari, obrtnici, trgovci, đaci, sveštenici, činovnici i svi oni ostali, vrate se veseljem svaki svojem zvanju.

Bogatstvo države ne sastoji se, ako u državi ima nekoliko velikih bogataša, a ostalo je puka sirotinja, nego ako budu svi obezđeđeni svačim, što je za život potrebno.

Što se vekovima kod nas zapuštalo, to će trebati u nekoliko godina da se učini. Trebaće nam škola, drumova, ćuprija, skela i mnogo toga. Da sve to učiniti možemo, trebaće nam novaca.

Tereti nikad nisu teški, ako se ima od čega da plati. Pa kada će nam na poljima bivati roda, kada ćemo moći da suvišak plodova, vina, marve uz dobru cenu prodajemo, onda nam ni tereti neće biti veliki. Snosićemo ih lako, veseljem, jer znamo, da to sve snosimo za sebe i svoju decu i nikoga drugog.

Nova naša Jugoslavenska otadžbina mora biti kao košnica, gde su sve samo pčele radilice, koje zajedno, u slozi, u korist sviju članova iste košnice sabiru med.

Trutovima među nama nema mesta. Kao pčele što rade, tako moramo i mi trutove ukloniti iz našega pčelinjaka.

Nova naša Jugoslavenska otadžbina mora biti država rada i reda, i biti će to, ako Bog dade.

Oružje je naše bilo dosada blagosloveno. Ono nas je ujedinilo. Želja je svih nas, da ga sada obesimo na zidove, da ono miruje, a snažne ruke, koje su njim upravljale, da upravljaju plugom, perom i zanatlijskim oruđem. Ali zarđati ono još ne sme. Bude li potrebe, da našu stečenu slobodu i ujedinjenje branimo i utvrdimo, oružje mora biti spremno, da ga svaki čas možemo upotrebiti. Hrabri vojnici iz slobodne Srbije zajedno sa svojom ujedinjenom braćom, koja su se dosada borila za tuđinskog vladara, u slozi će stajati kao živ zid na granicama Jugoslavije, od Triglava do Soluna, od Soče i Jadrana do iza Vardara.

Jedna uputa

Ima još među nama ljudi, koji iz neznanja ili iz želje, da u mutnom love, šire svakojake izmišljotine i tako unose nemir i zabunu među narod. A ima i takih, koji se prave još veći prijatelji neobaveštenog naroda, pa ga uče lažnoj nauci, kako bi sad trebalo učiniti ovo ili ono, pa da će, bajagi narodu biti još bolje. Svi se ovi skrivaju pod ime demokratizma. Ali treba znati, da su to lažne i opasne demokrate. To su još zaostali mađarski i austrijski špijoni i tajni agenti, koji bi rado da unesu nemir i bunu u narod, pa da nad nevinom krvlju još likuju. Oni hoće naročito, da u narod unesu nepoverenje prema sadašnjim vlastima, a pri tom se služe najgadnijim načinom stare austrijske politike: rascepi pa vladaj! Tako oni hoće i to, da kod seljaka izazovu mržnju protiv gospode. Ali treba znati, da su i oni, koji oni zovu gospoda isto tako kao i seljak, kao i svaki radnik, da su *svi jednaki.* To je prava demokracija. I naše Narodno Veće u Zagrebu, i naš odbor Narodnog Veća u Sr. Karlovcima sastoji se i od gospode i od ratara i radnika. U Narodnom Veću je i vođa socijalista, a u našem karlovačkom odboru, koje je srpski vojni komandant utvrdio u vlasti, ima odličnih naših ratara, gde u društvu i sporazumu sa našom narodnom inteligencijom vode brigu o svemu što služi koristi i dobru celog naroda, bez razlike, ko je ko i šta je ko. Kao što svaki, bio on Srbin ili Hrvat ili Slovenac čini sad jedan narod, tako i svaki, nosio gospodski kaput ili seljački gunj, čini jedan narod. Svaki činovnik, svaki trgovac, učitelj, sveštenik, ratar, radnik i nadničar, čine taj narod. I ko buni jedne protiv drugih, neprijatelj je tog naroda, kome je evo tek sloboda sinula. Sloboda se ne sastoji u pljačkanju, otimanju i ubijanju, nego u tom, da smo svi jednaki pred zakonom. Kako smo jednaki na nebu pred Bogom, tako smo u našoj novoj slobodnoj državi jednaki pred zakonom. *Bog i zakon!* Trećeg nema. Kod nas zakon vrše one vlasti, koje je Narodno Veće, a to znači ceo narod, uz potvrdu vojske odabralo i namestilo. Kome je što krivo, neka se prituži, ali se niko ne sme buniti. Za svaku bunu određen je preki sud. Zato pamet u glavu i čuvaj ovu jedva stečenu slobodu!

Domaće vesti

Junački čin jednog srpskog oficira. Opće naše jučerašnje veselje izrabili su niski neki ljudi u gadne svoje svrhe. Poznato je unaokolo bilo, da se mi spremamo, kako bi što svečanije dočekali braću naše osloboditelje. Pa i ovaj najsvetliji momenat u istoriji našoj, hteli su da oskvrnave. Skupila se s brda s dola četa ljudi, kojima ništa nije sveto, i u sumraku, pred dolaskom srpske konjice, ušii su u grad okićeni, puškama u ruci, prikazujući se krimitama.

Čudno nam je bilo, doduše, njihovo vladanje, još čudnije njihovo odelo. Znali smo, kakav gvozdeni red vlada među komitama, a videli smo, da su ovi ljudi raspušteni. Ipak, nismo mislili, nismo mogli verovati, da će ko moći uzeti slavno ime srpskog komite, da može lakše pljačkati i otimati. U dobroj veri, da su oni doista komite, dočekali smo ih sa častima i veseljem, kako bi dočekali i junačke komite.

Rezervni artiljerijski poručnik *Vasa Jeremić* posumnjao je isto, da su oni komite. Da se bolje overi, približio im se, i pogledao ih izbliza. On, koji je kroz dugih šest godina ratovanja delio sa komitama sve radosti pobede i tegobe ratničkog života, pozna već po liku svakoga komitu. Ovi su mu ljudi bili potpuno nepoznati. Tobožnje komitske vojvode nikada nije video.

Da bude potpuno siguran, ode smesta u Maradik, do komandanta jednog odreda srpske vojske, kapetana Radovića, i upita ga, da li je poslao kakove komite u Karlovce, a kada mu je ovaj rekao, da nije poslao, da tamo nema komita, i da mu nije poznato da su od Sremaca sastavljene nove komitske čete, vratio se poručnik Jeremić u Karlovce. Cim je došao, odveo je tobožnje komitske vojvode u sobu komande, a onu ostalu trideset i šestoricu postavio u redove. Šestorici srpskih vojnika, svojoj pratnji, zapovedio je brzo „Puške na sprem“, a zatim se sam bacio na tobožnje komite, pa u trenu oka oduzeo im svima puške, bombe i redenke. Dok su njegovi vojnici ostali da ih straže, on je u času u sobi komande sam razoružao i vojvode. Iznosimo ovaj lep primer hrabrosti srpskog oficira, koji je svojom brzom odlukom i junaštvom očuvao Karlovce od velikog zla, što bi gi sigurno ovi pljačkaši počinili. Tobožnji komite, zajedno sa svojim vojvodama, sede u zatvoru, mogu razmišljati o kratkoj svojoj slavi, dok im srpski vojnički sud ne bude sudio.

Pozivamo sve građane bivše austro-ugarske vojnike, da se odmah prijave i upišu u narodnu vojsku. Srpsku vojsku, koja kod nas pravi red, čeka još veliko delo: još ima mnogo naše braće neoslobođene: delo oslobođenja još nije dovršeno. Zato: *svi u narodnu vojsku.*

Poslednje vesti

Premda nemačka zvanična izvešća tvrde, da je mir u lukama istočnog mora potpuno uspostavljen, da se pobuna mornara i radnika smirila, i da su ustaše položili oružje, istina je, da su luke u istočnom moru još uvek u rukama saveta vojnika i radnika.

Vodstvo socijalno-demokratske stranke u Nemačkoj prihvatilo je na sednici 7. o. m. sledeće zaključke: Stranka i vodstvo stranke zahteva, da se primirje bez oklevanja sklopi. Zahteva, dalje, amnestiju za sve one, koji su se ogrešili o disciplinu, počinili vojničke zločine. Vlada i uprava u državi mora se odmah demokratizirati. Stranka odobrava korake vodstva, koje je učinilo radi carevog odstupljenja, i zahteva, da ta odluka izađe u sledećem broju „Vorwärtsa“, kao uvodni članak. Tako je sad i stranka zauzela isto stanovište, na kojem vodstvo stranke već od pre stoji, i poverila vodstvu, da to javi državnom kancelaru. U interesu spoljašnje i unutrašnje politike ne sme se više oklevati, da se učine odlučni koraci. Nemačka ne sme više smetati mirovnim pregovorima, niti prouzrokovati građanski rat radi jednoga čoveka, koji je zahtevao od naroda tolike neizmerne žrtve. Žrtva se može zahtevati i od onoga čoveka, koji se sa šest sinova zdrav i čitav vraća iz rata kući Ako i doprinese ovu žrtvu, još uvek ne bi bio među onim nemačkim očevima, koji su najvredniji sažaljenja.

Kako saznaje dopisnik „Az Esta“ izaslanici socijalno-demokratske stranke izvestili su odmah državnog kancelara o ovim zaključcima i zahtevali, da se car smesta vrati iz glavnog stana u Berlin. Socijalno demokratska stranka prisilila je i sve građanske stranke, da zahtevaju da car odstupi. Ovih se dana očekuje, da će se car vratiti iz glavnog stana, i da će odstupiti.

U Postonju i Lojč stigla su dva talijanska oficira da se uvere, da li Austro-Ugarska tačno ispunjava sve tačke primirja.

Talijani zahtevaju: 1) da mađarske i austrijske čete ne smiju poneti ni oružje, ni topove, ni ostali ratni materijal, nego da sve ovo moraju najdalje na demarkacionoj liniji Triglav-Idrija-Lojč-Postonja-Volosko predati. 2) Pešadija ne sme nositi sobom ručno oružje, ni makinske puške. 3) Na demarkacionoj liniji moraju čete predati svu stoku, osim one, koja im je za prehranu najnužnija. 4.) Mora se predati i tegleća stoka; svaka satnija može poneti samo troja kola i najnužniju hranu. Sve ostalo moraju bezuslovno predati.

Iz Ljubljane javljaju, da je u sredu stiglo onamo iz Salzburga 513 srpskih oficira sa 300 srpskih vojnika, koji su bili u Salzburgu kao ratni zarobljenici. Oni ostaju, da organiziraju jugoslavenske čete.

U okolini Trsta sakupilo se oko 10.000 srpskih vojnika. Oni su zauzeli u Općini obe željezničke stanice.

Kroz Ljubljanu je dosada prošlo 160.000 austrijskih i mađarskih vojnika, koji se sa talijanskog ratišta vraćaju svojim kućama.

Iz Ženeve javljaju, da je srpski ministar predsednik Pašić u sredu onamo stigao. U četvrtak počeli su pregovori sa češko-slovačkim i jugoslavenskim izaslanicima.

Erzberger sa četiri vojnička lica počeo je pregovore u ime nemačke vlade sa ententom o primirju.

U odgovoru na poslednju mirovnu ponudu sa strane Nemačke, saopštava Lansing memorandum vlada entente, kojeg su upravile na Wilsona i prema kojemu je i ententa sklona sklopiti mir sa nemačkom vladom na osnovi poznatih Wilsonovih načela, ali uz dva uslova: 1) da ne mogu tumačiti slobodu mora onako, kako to po svoj prilici Nemačka čini, t. j. da se ukinu engleske flotne baze. U ovom pitanju zadržava ententa slobodne ruke; 2) da Nemačka mora naknaditi sve štete, koje je ona prouzročila građanstvu savezničkih država, Lansing na posletku saopštava, da se sa drugim uslovom slaže, ali o prvom ništa ne izjavljuje. Konačno spominje, da je Foch od entente ovlašten, da sa izaslanicima nemačke vlade povede pregovore o primirju. — Nemačka vlada nije ni sačekala zvanični sadržaj ove note, nego je odmah izaslala svoje izaslanike.

U Nemačkoj svi su uverenja, da će uslovi mira biti vanredno teški, ali da će ih Nemačka morati primiti, pa ma kako teški oni bili.

Iz Pragerhofa javljaju, da je u utorak u veče krenuo vojnički voz sav pun vojnika, koji se sa fronta vraćahu kućama. U blizini na otvorenoj pruzi slomila se osovina na jednom vagonu, pa je usled toga onaj vagon sa još deset drugih vagona iskočio iz tračnica Dosada je izvučeno ispod ruševina 60 mrtvih i 75 ranjenih vojnika. Promet se sada obavlja prelaženjem.

Clemenceau je u govoru pred parlamentom među ostalim kazao i ovo: Wilson će obavestiti Nemačku, da se u uslovima primirja ne može ni jedna reč izmeniti. Neizvesno je, kada će početi pregovori o miru, ali po svoj prilici neće to biti tako skoro, kao što se misli.

Bavarske predstraže prešle su Breuner i zaposele Franzensfeste.

Odgovorni urednik: Dr. Ljudevit Auer. Štampa Srpske Manastirske Štamparije u Sr. Karlovcima. 1918.– 336.